

บทความวิจัย (Research article)

แนวทางการพัฒนาชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพของโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก

สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 1

Guidelines for Developing Professional Learning Communities in
Small Primary Schools under the Loei Primary Educational Service
Area Office 1กุลณัฐ สรประชุม^{1*}Kulanat Sornprachoom^{1*}

วันที่รับบทความ (Received) วันที่ได้รับบทความฉบับแก้ไข (Revised) วันที่ตอบรับบทความ (Accepted)

13 กรกฎาคม 2568

31 กรกฎาคม 2568

1 สิงหาคม 2568

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นในการพัฒนาชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (Professional Learning Community: PLC) ของโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 1 และ 2) เสนอแนวทางการพัฒนา PLC ของโรงเรียนดังกล่าว การวิจัยแบ่งเป็นสองขั้นตอน ได้แก่ ขั้นตอนที่ 1 เป็นการวิจัยเชิงปริมาณโดยใช้แบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ซึ่งมีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ .97 กลุ่มตัวอย่างคือผู้บริหารและครู จำนวน 214 คน วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าดัชนีความต้องการจำเป็น (PNI) ขั้นตอนที่ 2 เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพโดยสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้างกับผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง จำนวน 15 คน วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา ผลการวิจัยพบว่า สภาพปัจจุบันของการพัฒนา PLC อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.02$), สภาพที่พึงประสงค์อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.93$), และความต้องการจำเป็นสูงสุดคือด้านโครงสร้างสนับสนุนชุมชน (PNI = 0.26) แนวทางที่เสนอมี 6 ด้าน รวม 24 มาตรการดำเนินงาน และ 70 กิจกรรม พร้อมเงื่อนไขแห่งความสำเร็จที่สามารถนำไปสู่การพัฒนา PLC ในโรงเรียนขนาดเล็กอย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน

คำสำคัญ : ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ, โรงเรียนขนาดเล็ก, การบริหารสถานศึกษา

¹โรงเรียนเชียงกลมวิทยา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเลย หนองบัวลำภู

¹Chiangkhom Wittaya School, Secondary Educational Service Area Office Loei Nongbua Lamphu

*corresponding author email : kulanat@sesao19.go.th

Abstract

This research aimed to (1) study the current condition, desirable condition, and the needs for the development of Professional Learning Communities (PLC) in small primary schools under the Loei Primary Educational Service Area Office 1, and (2) propose development guidelines. A mixed-methods approach was employed, including quantitative analysis from questionnaires and qualitative data from in-depth interviews and focus group discussions. The sample consisted of 214 administrators and teachers, and 9 key informants. The findings showed that the highest priority need was in the aspect of shared vision, followed by supporting structure and shared leadership. Based on the findings, the study proposed PLC development guidelines in six key areas: shared vision, supportive structure, shared leadership, collaborative teams, professional friendship, and continuous learning and professional development. These guidelines aim to empower small schools to sustainably enhance educational quality through collaborative learning communities.

Keywords : Professional Learning Community, Small School, Educational Administration

บทนำ

ในศตวรรษที่ 21 การเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วในด้านเศรษฐกิจ สังคม และเทคโนโลยี ส่งผลให้การศึกษาต้องปรับตัวเพื่อเสริมสร้างศักยภาพมนุษย์และยกระดับคุณภาพชีวิตอย่างยั่งยืน (กระทรวงศึกษาธิการ, 2560) โรงเรียนประถมศึกษาโดยเฉพาะโรงเรียนขนาดเล็กมีบทบาทสำคัญในการจัดการศึกษาสำหรับเด็กและเยาวชน ตามแนวนโยบายพื้นฐานด้านการศึกษาของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 (กระทรวงศึกษาธิการ, 2550) และสอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติ พ.ศ. 2561–2580 ที่มุ่งพัฒนาทรัพยากรมนุษย์อย่างยั่งยืนภายใต้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2561; พระราชบัญญัติการจัดทำยุทธศาสตร์ชาติ, 2560) อย่างไรก็ดี โรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กเผชิญกับข้อจำกัดทั้งด้านงบประมาณ การขาดแคลนครูผู้เชี่ยวชาญ และข้อจำกัดทางชุมชน ส่งผลต่อคุณภาพการจัดการเรียนการสอนและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2567) การบริหารจัดการโรงเรียนขนาดเล็กจึงต้องพัฒนาระบบที่มีความคล่องตัว ยืดหยุ่น และเน้นการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน เพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษาและลดความเหลื่อมล้ำ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2566)

แนวทางสำคัญในการพัฒนาคุณภาพครูและการบริหารจัดการโรงเรียนคือการจัดตั้งและส่งเสริมชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (Professional Learning Community: PLC) ซึ่งเป็นกลยุทธ์ที่ช่วยสร้างบรรยากาศการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และการพัฒนาวิชาชีพของครูอย่างต่อเนื่อง (ชูชาติ พ่วงสมจิตร, 2560; สุภัทรา สภาพัตต์, 2564) PLC ส่งเสริมความสัมพันธ์ที่ดี มีความศรัทธา และความเอื้อเฟื้อในเชิงวิชาการระหว่างครู ช่วยลดความรู้สึกโดดเดี่ยวในการปฏิบัติงาน และสร้างวัฒนธรรมการเรียนรู้ร่วมกันที่เข้มแข็ง (ธน

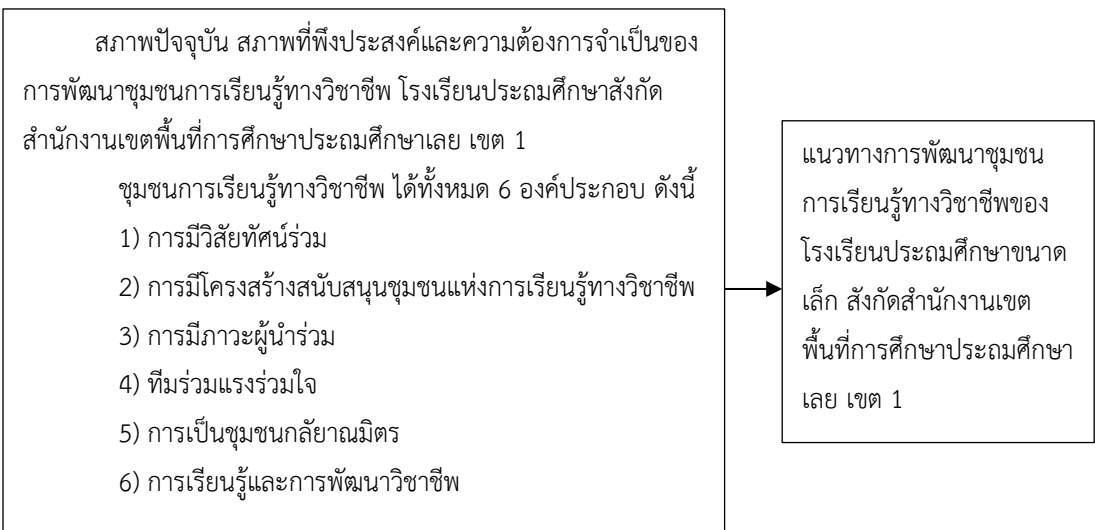
ภูมิ มะลิกุล, 2564) การพัฒนา PLC ในโรงเรียนขนาดเล็กเป็นสิ่งจำเป็น เนื่องจากช่วยเพิ่มศักยภาพครูและผู้บริหารในการวางแผนและจัดการเรียนการสอนอย่างมีประสิทธิภาพ พร้อมทั้งสร้างเครือข่ายสนับสนุนและส่งเสริมการทำงานร่วมกันในเครือข่ายโรงเรียน รวมถึงสนับสนุนการใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่เพื่อลดปัญหาการขาดแคลนครูและทรัพยากร (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2566)

ดังนั้น การศึกษาความต้องการจำเป็นในการพัฒนาชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กจึงเป็นปัจจัยสำคัญในการสร้างกลไกส่งเสริมวัฒนธรรมการทำงานร่วมกัน การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และการสนับสนุนซึ่งกันและกันในหมู่ครูและบุคลากรทางการศึกษา เพื่อขับเคลื่อนการพัฒนาคุณภาพการศึกษาให้บรรลุผลตามเป้าหมายของสถานศึกษาและยุทธศาสตร์ชาติอย่างมีประสิทธิภาพ (ชูชาติ พ่วงสมจิตร, 2560)

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันสภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นของการเป็นชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพของโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 1
2. เพื่อเสนอแนวทางการพัฒนาชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพของโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 1

กรอบแนวคิดการศึกษา

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการศึกษา

วิธีการวิจัยหรือระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Methods Research) ประกอบด้วย การวิจัยเชิงปริมาณและการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยดำเนินการเป็น 2 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การวิจัยเชิงปริมาณ

ประชากรคือผู้บริหารและครูของโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 1 ปีการศึกษา 2567 จำนวน 480 คน กลุ่มตัวอย่างคือผู้บริหารและครูจำนวน 214 คน ประกอบด้วยผู้บริหาร 36 คน และครูผู้สอน 178 คน ได้จากการสุ่มแบบแบ่งชั้น (Stratified Random Sampling) โดยพิจารณาเขตอำเภอและตำแหน่งหน้าที่เป็นเกณฑ์การแบ่งชั้น จากนั้นจึงสุ่มแบบง่าย (Simple Random Sampling) ภายในแต่ละชั้น เพื่อให้กลุ่มตัวอย่างมีความหลากหลายและครอบคลุมทั้ง 14 อำเภอในเขตพื้นที่การศึกษาดังกล่าว

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ใช้แบบสอบถามที่พัฒนาขึ้นจากองค์ประกอบของชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (Professional Learning Community: PLC) จำนวน 6 ด้าน โดยวัดระดับความคิดเห็นด้วยมาตราส่วนประมาณค่าแบบลิเคิร์ท 5 ระดับ ได้แก่ 5 = มากที่สุด, 4 = มาก, 3 = ปานกลาง, 2 = น้อย และ 1 = น้อยที่สุด

แบบสอบถามได้รับการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาโดยผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 3 คน พบว่าค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ (Index of Item-Objective Congruence: IOC) อยู่ระหว่าง 0.67–1.00 ค่าอำนาจจำแนกของแต่ละข้อมีค่า $r \geq 0.30$ และค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับ โดยวิธีสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient) เท่ากับ .97

การวิเคราะห์ข้อมูล ใช้สถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์ความต้องการจำเป็น (PNI_{Modified}) เกณฑ์การแปลความหมายของค่าเฉลี่ยเป็นดังนี้

- ค่าเฉลี่ย 4.51–5.00 หมายถึง ระดับมากที่สุด
- ค่าเฉลี่ย 3.51–4.50 หมายถึง ระดับมาก
- ค่าเฉลี่ย 2.51–3.50 หมายถึง ระดับปานกลาง
- ค่าเฉลี่ย 1.51–2.50 หมายถึง ระดับน้อย
- ค่าเฉลี่ย 1.00–1.50 หมายถึง ระดับน้อยที่สุด

ขั้นตอนที่ 2 การวิจัยเชิงคุณภาพ

กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ ผู้บริหาร ครู และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก จำนวน 9 คน โดยคัดเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ตามคุณสมบัติที่กำหนด คือ

1. เป็นผู้บริหารหรือครูที่ปฏิบัติงานในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กในสังกัด สพป.เลย เขต 1
2. มีประสบการณ์ในการบริหารหรือการจัดการเรียนการสอนไม่น้อยกว่า 5 ปี
3. มีความรู้หรือมีส่วนเกี่ยวข้องกับการดำเนินงานหรือการพัฒนาชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ใช้แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง และแนวทางการสนทนากลุ่มที่พัฒนาขึ้นจากประเด็นการวิจัยและองค์ประกอบของ PLC ทั้ง 6 ด้าน

ประเด็นคำถามในการสัมภาษณ์และสนทนากลุ่มได้รับการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาโดยผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 3 คน พบว่าค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) อยู่ระหว่าง 0.67–1.00

การวิเคราะห์ข้อมูล ใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) และการสังเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์และการสนทนากลุ่ม เพื่อจัดทำข้อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) ให้เหมาะสมกับบริบทของโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก

ผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นของการเป็นชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC)

จากการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ โดยใช้แบบสอบถามกับผู้บริหารและครูของโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก จำนวน 214 คน พบว่า สภาพปัจจุบัน โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย 3.24) สภาพที่พึงประสงค์ โดยรวมอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 4.41) ความต้องการจำเป็น (PNI_{Modified}) พบว่าเรียงลำดับจากมากไปน้อยดังนี้ (1) การมีวิสัยทัศน์ร่วม (2) โครงสร้างสนับสนุน PLC (3) ภาวะผู้นำร่วม (4) ทีมร่วมแรงร่วมใจ (5) ชุมชนกัลยาณมิตร และ (6) การเรียนรู้และพัฒนาวิชาชีพ

ผลลัพธ์สะท้อนให้เห็นถึงความจำเป็นเร่งด่วนในการพัฒนาวิสัยทัศน์ร่วมภายในองค์กร รวมถึงการจัดระบบและโครงสร้างเพื่อสนับสนุน PLC อย่างเป็นรูปธรรม

ตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์สภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของการพัฒนาชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพของโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 1

การพัฒนาชุมชนการเรียนรู้ ทางวิชาชีพ	สภาพปัจจุบัน		แปล ผล	สภาพที่พึง ประสงค์		แปลผล	ความต้องการ จำเป็น (PNI)	
	$\bar{x}$	S.D.		$\bar{x}$	S.D.		ค่า PNI	ลำดับที่
1. ด้านการมีวิสัยทัศน์ร่วม	4.15	0.22	มาก	4.91	0.12	มากที่สุด	0.18	6
2. ด้านการมีโครงสร้างสนับสนุน ชุมชน	3.87	0.12	มาก	4.89	0.10	มากที่สุด	0.26	1
3. ด้านภาวะผู้นำร่วม	4.00	0.16	มาก	4.95	0.09	มากที่สุด	0.24	3
4. ด้านทีมร่วมแรงร่วมใจ	4.08	0.16	มาก	4.93	0.11	มากที่สุด	0.21	4
5. ด้านชุมชนกัลยาณมิตร	3.90	0.17	มาก	4.91	0.14	มากที่สุด	0.25	2

การพัฒนาชุมชนการเรียนรู้ ทางวิชาชีพ	สภาพปัจจุบัน		แปล ผล	สภาพที่พึง ประสงค์		แปลผล	ความต้องการ จำเป็น (PNI)	
	$\bar{X}$	S.D.		$\bar{X}$	S.D.		ค่า	ลำดับที่
6. ด้านการเรียนรู้และการ พัฒนาวิชาชีพ	4.15	0.40	มาก	4.98	0.05	มากที่สุด	0.20	5
โดยรวม	4.02	0.12	มาก	4.93	0.05	มากที่สุด	0.18	

จากตารางที่ 1 พบว่าการพัฒนาชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาเลย เขต 1 มีสภาพปัจจุบันโดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.02$, S.D. = 0.12) เมื่อพิจารณาเป็นราย ด้าน พบว่า มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากทุกด้าน ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุดคือด้านการมีวิสัยทัศน์ร่วม ($\bar{X} = 4.15$, S.D. = 0.22) และด้านการเรียนรู้และการพัฒนาวิชาชีพ ($\bar{X} = 4.15$, S.D. = 0.40) และด้านที่มีค่าเฉลี่ย ต่ำสุดคือด้านการมีโครงสร้างสนับสนุนชุมชน ($\bar{X} = 3.87$, S.D. = 0.22)

สภาพที่พึงประสงค์ของการพัฒนาชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.93$, S.D. = 0.05) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูง ที่สุดคือด้านด้านการเรียนรู้และการพัฒนาวิชาชีพ ($\bar{X} = 4.93$, S.D. = 0.05) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือด้าน การมีโครงสร้างสนับสนุนชุมชน ($\bar{X} = 3.87$, S.D. = 0.22)

ความต้องการจำเป็นของการพัฒนาชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพของโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 1 ด้านการมีโครงสร้างสนับสนุนชุมชนเป็นลำดับที่ 1 ด้านชุมชนกัลยาณมิตรเป็นลำดับที่ 2 ด้านภาวะผู้นำร่วมเป็นลำดับที่ 3 ด้านทีมร่วมแรงร่วมใจเป็นลำดับที่ 4 ด้านการเรียนรู้และการพัฒนาวิชาชีพเป็นลำดับที่ 5 และด้านการมีวิสัยทัศน์ร่วม เป็นลำดับที่ 6

2. ผลการสัมภาษณ์เชิงลึกและการสนทนากลุ่ม

จากการสัมภาษณ์เชิงลึกและการสนทนากลุ่มกับผู้บริหาร ครู และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องจำนวน 9 คน เพื่อ นำไปสู่การพัฒนาชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) ของโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก พบข้อเสนอแนะเชิง ปฏิบัติที่สามารถจัดจำแนกตามองค์ประกอบของ PLC ได้ดังนี้

ด้านการมีวิสัยทัศน์ร่วม ประกอบด้วย 4 วิธีการดำเนินงาน และ 12 กิจกรรม/วิธีปฏิบัติ ข้อเสนอแนะ ที่สำคัญ ได้แก่ การสร้างความเข้าใจร่วมกันเกี่ยวกับเป้าหมายของ PLC ในระดับโรงเรียน การกำหนดเป้าหมาย ร่วมระหว่างผู้บริหาร ครู และผู้เกี่ยวข้อง การประชุมเพื่อจัดทำวิสัยทัศน์ร่วม และการติดตามประเมินผล ความก้าวหน้าในการดำเนินงานตามวิสัยทัศน์อย่างสม่ำเสมอ

ด้านการมีโครงสร้างสนับสนุนชุมชน ประกอบด้วย 4 วิธีการดำเนินงาน และ 14 กิจกรรม/วิธีปฏิบัติ ข้อเสนอแนะ เช่น การกำหนดบทบาทหน้าที่ของแต่ละฝ่ายให้ชัดเจน การสนับสนุนด้านเวลาและ ทรัพยากร การจัดโครงสร้างภายในที่เอื้อต่อการทำงานเป็นกลุ่ม การมีงบประมาณและวัสดุอุปกรณ์สนับสนุน กิจกรรม PLC อย่างเพียงพอ

ด้านภาวะผู้นำร่วม ประกอบด้วย 4 วิธีการดำเนินงาน และ 10 กิจกรรม/วิธีปฏิบัติ ข้อเสนอแนะ เช่น การเปิดโอกาสให้ครูและบุคลากรมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ การผลักดันให้เกิดการเป็นผู้นำทางวิชาการภายในทีม การส่งเสริมให้ครูมีบทบาทในการกำหนดแนวทางพัฒนาและแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในวง PLC

ด้านทีมร่วมแรงร่วมใจประกอบด้วย 4 วิธีการดำเนินงาน และ 12 กิจกรรม/วิธีปฏิบัติ ข้อเสนอแนะ เช่น การสร้างทีมงานที่มีความหลากหลายและมีเป้าหมายร่วมกัน การส่งเสริมการทำงานแบบมีส่วนร่วมและแบ่งปันประสบการณ์อย่างเท่าเทียม การสื่อสารภายในที่มีประสิทธิภาพ และการส่งเสริมบรรยากาศการทำงานร่วมอย่างมีความสุข

ด้านชุมชนกัลยาณมิตร ประกอบด้วย 4 วิธีการดำเนินงาน และ 11 กิจกรรม/วิธีปฏิบัติ ข้อเสนอแนะ เช่น การส่งเสริมวัฒนธรรมการเคารพซึ่งกันและกัน การให้ข้อเสนอแนะอย่างสร้างสรรค์ การจัดกิจกรรมสร้างความสัมพันธ์ และการให้กำลังใจกันอย่างสม่ำเสมอในวงครูและบุคลากร

ด้านการเรียนรู้และการพัฒนาวิชาชีพ ประกอบด้วย 4 วิธีการดำเนินงาน และ 11 กิจกรรม/วิธีปฏิบัติ ข้อเสนอแนะ เช่น การเปิดโอกาสให้ครูได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างโรงเรียน การจัดกิจกรรมแลกเปลี่ยนประสบการณ์ การใช้เครือข่ายโรงเรียนขนาดเล็กในเขตพื้นที่เป็นฐานการเรียนรู้ร่วม การจัดอบรมเชิงปฏิบัติการตามความสนใจของครู และการส่งเสริมห่วงความรู้จากการปฏิบัติงานจริง สรุปแล้วผลการสัมภาษณ์เชิงลึกและการสนทนากลุ่มสะท้อนให้เห็นถึงแนวทางการพัฒนา PLC ที่ครอบคลุม 6 ด้านหลัก รวม 24 วิธีการ และ 70 กิจกรรม/วิธีปฏิบัติ ซึ่งเป็นข้อมูลเชิงลึกที่สำคัญในการออกแบบแนวทางการพัฒนาชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพให้เหมาะสมกับบริบทของโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กได้อย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน

สรุปและอภิปรายผล

สรุปผล

ผลการศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็น การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ใช้วิธีแบบผสมผสาน (Mixed Methods Research) ประกอบด้วยการวิจัยเชิงปริมาณและการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยศึกษาจากผู้บริหารและครูในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก สังกัด สพป.เลย เขต 1 ปีการศึกษา 2567 จำนวน 214 คน

จากการศึกษาพบว่า สภาพปัจจุบันของการพัฒนาชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพอยู่ในระดับมาก ส่วนสภาพที่พึงประสงค์อยู่ในระดับมากที่สุด สำหรับความต้องการจำเป็น พบว่า ด้านที่มีความต้องการจำเป็นสูงสุดเรียงลำดับดังนี้ : 1) โครงสร้างสนับสนุนชุมชน 2) ชุมชนกัลยาณมิตร 3) ภาวะผู้นำร่วม 4) ทีมร่วมแรงร่วมใจ 5) การเรียนรู้และการพัฒนาวิชาชีพ และ 6) การมีวิสัยทัศน์ร่วม

ผลการเสนอแนวทางการพัฒนา

ผลการศึกษานำไปสู่การจัดทำแนวทางการพัฒนาชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) สำหรับโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก โดยจำแนกออกเป็น 6 ด้านหลัก รวม 24 วิธีการดำเนินงาน และ 70 กิจกรรม/วิธีปฏิบัติ พร้อมระบุเงื่อนไขแห่งความสำเร็จในแต่ละด้าน ดังนี้

ด้านการมีวิสัยทัศน์ร่วม มี 4 วิธีการ 12 กิจกรรม เน้นการกำหนดเป้าหมายโดยมีส่วนร่วม สื่อสารเป้าหมายอย่างทั่วถึง และประเมินผลอย่างต่อเนื่อง

ด้านโครงสร้างสนับสนุนชุมชน มี 4 วิธีการ 12 กิจกรรม มุ่งพัฒนาตารางเวลา บุคลากร ระบบสนับสนุน และเทคโนโลยีเพื่อเอื้อต่อการดำเนินงาน PLC

ด้านภาวะผู้นำร่วม มี 4 วิธีการ 11 กิจกรรม ส่งเสริมบทบาทผู้นำของครู เปิดโอกาสให้มีส่วนร่วมในการตัดสินใจ และใช้การนิเทศแบบโค้ชชิ่ง

ด้านทีมร่วมแรงร่วมใจ มี 4 วิธีการ 12 กิจกรรม สนับสนุนการทำงานเป็นทีม สร้างความไว้วางใจ และกำหนดโครงสร้างทีม PLC อย่างเหมาะสม

ด้านการเป็นชุมชนกัลยาณมิตร มี 4 วิธีการ 12 กิจกรรม เน้นบรรยากาศที่เป็นมิตร การสื่อสารที่เปิดกว้าง และการมีเครือข่ายความร่วมมือ

ด้านการเรียนรู้และการพัฒนาวิชาชีพ มี 4 วิธีการ 12 กิจกรรม ส่งเสริมกิจกรรม PLC อย่างต่อเนื่อง สร้างระบบพัฒนารายบุคคล และเปิดโอกาสการเรียนรู้นอกโรงเรียน

อภิปรายผล

ผลการวิจัยพบว่า

1. สภาพปัจจุบันของการพัฒนาชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) ในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 1 อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ ด้านการมีวิสัยทัศน์ร่วม การทำงานเป็นทีม และการพัฒนาวิชาชีพ สาเหตุที่ทำให้สภาพปัจจุบันอยู่ในระดับมาก โดยเฉพาะด้านการมีวิสัยทัศน์ร่วม การทำงานเป็นทีม และการพัฒนาวิชาชีพ อาจเนื่องมาจากในช่วงเวลาที่ผ่านมานี้ หน่วยงานต้นสังกัดได้กำหนดนโยบายส่งเสริมและขับเคลื่อน PLC ภายในโรงเรียน โดยเน้นให้โรงเรียนทุกแห่ง โดยเฉพาะโรงเรียนขนาดเล็ก มีการจัดทำวิสัยทัศน์ร่วม การสร้างทีมปฏิบัติงาน และการพัฒนาวิชาชีพครูอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง ผ่านกิจกรรมการประชุม การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และการสร้างเครือข่ายโรงเรียน ซึ่งช่วยสนับสนุนให้การดำเนินงาน PLC ในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ผลการวิจัยในครั้งนี้สอดคล้องกับแนวคิดของ DuFour and Eaker (1998) ที่เสนอว่า PLC ที่มีประสิทธิภาพต้องเริ่มต้นจากการมีวิสัยทัศน์ร่วม การทำงานเป็นทีม และการพัฒนาวิชาชีพอย่างต่อเนื่อง อีกทั้งยัง สอดคล้องกับงานวิจัยของสุรตนา เครือชาติ (2562) ซึ่งพบว่า การมีวิสัยทัศน์ร่วมและการทำงานเป็นทีมเป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยให้การพัฒนา PLC เป็นไปอย่างยั่งยืน ตลอดจน สอดคล้องกับงานวิจัยของสະໄຫຼພິພ ອຸປະ (2564) ที่ชี้ให้เห็นว่าการพัฒนาวิชาชีพครูและการสร้างวัฒนธรรมการเรียนรู้ร่วมกันช่วยส่งเสริมคุณภาพการจัดการศึกษาได้อย่างมีนัยสำคัญ อย่างไรก็ตาม ยังมีงานวิจัยบางฉบับที่พบอุปสรรคในการดำเนินงาน PLC เช่น ขวัญจิรา แดงทอง (2565) ที่ระบุว่าบางโรงเรียนยังขาดความเข้าใจที่ชัดเจนในกระบวนการ PLC และครูมีภาระงานจำนวนมาก ซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อความต่อเนื่องและประสิทธิภาพของการดำเนินงานในบางบริบท

2. สภาพที่พึงประสงค์ของการพัฒนาชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) ของโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 1 อยู่ในระดับมากที่สุด โดยเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการเรียนรู้และการพัฒนาวิชาชีพมีค่าเฉลี่ยสูงสุด สาเหตุที่ทำให้สภาพที่พึงประสงค์อยู่ในระดับมากที่สุด โดยเฉพาะด้านการเรียนรู้และพัฒนาวิชาชีพ อาจเนื่องมาจากแนวโน้มการพัฒนาการศึกษาในศตวรรษที่ 21 ซึ่งให้ความสำคัญกับการพัฒนาทักษะและสมรรถนะของครูอย่างต่อเนื่อง ครูในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กจึงเห็นว่าการสร้างชุมชนการเรียนรู้ร่วมกันจะช่วยเพิ่มโอกาสในการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ การสะท้อนคิด และการพัฒนาวิธีการจัดการเรียนรู้ใหม่ ๆ ที่ตอบสนองความต้องการของผู้เรียนได้ดียิ่งขึ้น นอกจากนี้ การสนับสนุนจากหน่วยงานต้นสังกัดและการมีเครือข่ายโรงเรียนยังช่วยสร้างบรรยากาศเอื้อต่อการเรียนรู้และพัฒนาวิชาชีพ

ผลการวิจัยในครั้งนี้สอดคล้องกับงานของสุพิชา คณาโจด (2566) ที่พบว่าการพัฒนาวิชาชีพครูผ่านชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพมีผลต่อการสร้างนวัตกรรมการสอนและการเรียนรู้ร่วมกันที่ยั่งยืน และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ จิราพร จำปาเทศ (2565) ที่ระบุว่าการจัดระบบ PLC ที่เน้นการแลกเปลี่ยนประสบการณ์และการสะท้อนคิดช่วยยกระดับคุณภาพการจัดการเรียนการสอนและสร้างความตระหนักในวิชาชีพครู

3. ความต้องการจำเป็น ผลการวิจัยพบว่า ความต้องการจำเป็นในการพัฒนาชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพของโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 1 มีลำดับความจำเป็นแตกต่างกัน โดยด้านที่มีความต้องการจำเป็นสูงสุด ได้แก่ ด้านโครงสร้างสนับสนุน PLC รองลงมาคือ ด้านชุมชนกัลยาณมิตร และ ด้านภาวะผู้นำร่วม ขณะที่ ด้านวิสัยทัศน์ร่วม อยู่ในลำดับสุดท้าย ผลดังกล่าวชี้ให้เห็นว่า แม้โรงเรียนจะมีเอกสารแสดงวิสัยทัศน์หรือเป้าหมายไว้ในเชิงรูปธรรมแล้วก็ตาม แต่กลับยังขาดโครงสร้างพื้นฐานที่เอื้อต่อการดำเนินงาน PLC อย่างเป็นระบบ ทั้งในด้านเวลา งบประมาณ ทรัพยากร และบทบาทหน้าที่ของครูและบุคลากร ซึ่งส่งผลกระทบโดยตรงต่อการขับเคลื่อนกิจกรรม PLC ในระดับปฏิบัติให้เกิดความต่อเนื่องและยั่งยืน ความจำเป็นในการพัฒนาโครงสร้างสนับสนุนสะท้อนถึงข้อเท็จจริงที่ว่า โรงเรียนขนาดเล็กมักมีข้อจำกัดด้านจำนวนครู งบประมาณ และภาระงานหลากหลาย ส่งผลให้ไม่สามารถจัดกิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ หรือพัฒนาวิชาชีพร่วมกันได้อย่างเต็มที่ หากไม่มีระบบบริหารจัดการที่ชัดเจนและสนับสนุนโดยตรง ผลการวิจัยจึงสอดคล้องกับข้อเสนอของ Stoll (2003) ที่เน้นว่าการมีโครงสร้างที่สนับสนุนอย่างเหมาะสม ไม่ว่าจะเป็นด้านเวลา ทรัพยากร หรือบทบาทหน้าที่ที่ชัดเจน ถือเป็นกลไกสำคัญของการพัฒนา PLC ที่มีประสิทธิภาพ และยังสอดคล้องกับงานของ Hord (2004) ซึ่งชี้ว่า ระบบสนับสนุนภายในโรงเรียนเป็นฐานที่ช่วยให้ครูสามารถแลกเปลี่ยนเรียนรู้ได้อย่างลึกซึ้งและต่อเนื่อง สำหรับความต้องการในด้านชุมชนกัลยาณมิตร ซึ่งอยู่ในลำดับถัดมา สะท้อนให้เห็นถึงความจำเป็นในการสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่เอื้อให้ครูรู้สึกปลอดภัย กล้าคิด กล้าพูด และร่วมแลกเปลี่ยนความคิดเห็นอย่างจริงจัง โดยเฉพาะในบริบทของโรงเรียนขนาดเล็กที่ครูมีบทบาทหลากหลายและมีความสัมพันธ์ที่ใกล้ชิดกัน การส่งเสริมบรรยากาศแห่งมิตรภาพและความไว้วางใจจึงเป็นปัจจัยสำคัญในการส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันให้เกิดขึ้นได้จริงในขณะที่ยังคงภาวะผู้นำร่วม อยู่ในลำดับที่สามของความต้องการจำเป็น สะท้อนให้เห็นถึงการตระหนักในบทบาทของครูทุกคนในการเป็นผู้นำการ

เรียนรู้ ไม่ใช่เฉพาะผู้บริหารเท่านั้น ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Harris (2004) ที่ระบุว่าภาวะผู้นำร่วมมีความสำคัญต่อการเปลี่ยนแปลงเชิงระบบ และเป็นพลังขับเคลื่อนสำคัญของการพัฒนา PLC อย่างแท้จริง ในทางตรงกันข้าม ด้านวิสัยทัศน์ร่วม แม้จะมีความสำคัญในเชิงอุดมการณ์ แต่กลับอยู่ในลำดับความต้องการจำเป็นอย่างต่ำสุด อาจเนื่องมาจากครูและบุคลากรรับรู้ว่ามีอยู่แล้วในเชิงเอกสาร แต่ยังคงขาดกระบวนการมีส่วนร่วมในการกำหนดวิสัยทัศน์หรือการสร้างความรู้สึกร่วมในทางปฏิบัติจริง ส่งผลให้ไม่เกิดการมีส่วนร่วมอย่างลึกซึ้งในการขับเคลื่อนเป้าหมายขององค์กร

4. แนวทางการพัฒนา ผลการวิจัยเสนอแนวทางการพัฒนาชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) สำหรับโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 1 โดยกำหนดองค์ประกอบสำคัญจำนวน 6 ด้าน ได้แก่ 1) การมีวิสัยทัศน์ร่วม 2) การมีโครงสร้างสนับสนุน 3) ภาวะผู้นำร่วม 4) ทีมร่วมแรงร่วมใจ 5) ชุมชนกัลยาณมิตร และ 6) การเรียนรู้และพัฒนาวิชาชีพ ทั้งนี้ แนวทางดังกล่าวประกอบด้วยวิธีดำเนินงาน 24 วิธี และกิจกรรม/แนวปฏิบัติ 70 รายการ ซึ่งพัฒนาโดยอาศัยข้อมูลเชิงประจักษ์จากการวิจัยเชิงคุณภาพและการตรวจสอบความเหมาะสมโดยผู้ทรงคุณวุฒิ แนวทางที่กำหนดขึ้นมุ่งเน้นหลักการสำคัญ 4 ประการ ได้แก่

1) การมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน เช่น ครู ผู้บริหาร คณะกรรมการสถานศึกษา ผู้ปกครอง และชุมชน ในกระบวนการวางแผน ดำเนินงาน และประเมินผล เพื่อสร้างความรู้สึกร่วมและความเป็นเจ้าขององค์กร (shared ownership) ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ DuFour and Eaker (1998) ที่ให้ความสำคัญกับการมีเป้าหมายและค่านิยมร่วม

2) การสร้างระบบสนับสนุนเชิงโครงสร้าง อาทิ การบริหารเวลา การจัดตั้งทีม PLC อย่างชัดเจน และ การใช้เทคโนโลยีเพื่อการสื่อสารและจัดการความรู้ ตลอดจนการวางระบบงบประมาณและการประเมินผลที่เป็นรูปธรรม ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Hord (2004) ที่ชี้ว่าระบบสนับสนุนเป็นรากฐานของ PLC ที่มีประสิทธิภาพ

3) การพัฒนาวัฒนธรรมองค์กร ที่เอื้อให้เกิดความไว้วางใจ เคารพความคิดเห็น และส่งเสริมการสะท้อนคิดเชิงสร้างสรรค์ภายในองค์กร เพื่อให้เกิดความเป็น ชุมชนกัลยาณมิตร อย่างแท้จริง ซึ่งสอดคล้องกับงานของ Stoll (2006) ที่เสนอว่าการมีวัฒนธรรมการแลกเปลี่ยนเรียนรู้แบบไม่ตัดสิน เป็นหัวใจของ PLC ที่ยั่งยืน

4) การเรียนรู้ร่วมอย่างยั่งยืน ผ่านกิจกรรม PLC ที่มีเป้าหมายชัดเจนและสม่ำเสมอ เช่น การวิเคราะห์ผลสัมฤทธิ์ การออกแบบแผนการจัดการเรียนรู้ หรือการสะท้อนแนวปฏิบัติที่ดี โดยเน้นให้ครูเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลงและส่งเสริมความเติบโตทางวิชาชีพต่อเนื่อง ซึ่งสะท้อนแนวทางของ Fullan (2001) ที่เน้นการสร้าง learning organization และการพัฒนาอย่างไม่หยุดยั้งของบุคลากร

โดยภาพรวม แนวทางการพัฒนา PLC ที่สร้างขึ้นสอดคล้องกับบริบทของโรงเรียนขนาดเล็กที่มีข้อจำกัดด้านทรัพยากร แต่มีความยืดหยุ่นสูงในด้านความสัมพันธ์ภายในองค์กร การออกแบบแนวทางโดยเชื่อมโยงข้อมูลเชิงประจักษ์กับกรอบแนวคิดทางวิชาการที่ได้รับการยอมรับ จึงถือเป็นแนวทางที่มีความเหมาะสม สามารถนำไปใช้ประยุกต์ในบริบทอื่นที่คล้ายคลึงกันได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1 กระทรวงศึกษาธิการควรกำหนดให้การพัฒนา PLC เป็นนโยบายระดับชาติ โดยเฉพาะในโรงเรียนขนาดเล็ก พร้อมทั้งจัดสรรงบประมาณและทรัพยากรสนับสนุนอย่างเหมาะสม รวมถึงส่งเสริมการสร้างวิสัยทัศน์ร่วมให้เชื่อมโยงกับยุทธศาสตร์ชาติ

1.2 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาควรจัดตั้งเครือข่าย PLC ระดับเขต พัฒนาครูและผู้บริหารให้มีภาวะผู้นำร่วม และมีระบบกำกับ ติดตามที่สะท้อนผลลัพธ์จริง

1.3 โรงเรียนควรจัดโครงสร้างและตารางการดำเนินงาน PLC อย่างเป็นระบบ ส่งเสริมภาวะผู้นำร่วม และสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่เอื้อต่อการเรียนรู้ร่วมกัน

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการนำผลวิจัยไปใช้

2.1 ควรส่งเสริมและดำเนินงาน PLC อย่างต่อเนื่องในโรงเรียนขนาดเล็ก เพื่อสร้างวัฒนธรรมการเรียนรู้ร่วมกัน การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และการพัฒนาวิชาชีพครูอย่างต่อเนื่องและยั่งยืน

2.2 ผู้บริหารสถานศึกษาและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องควรให้ความสำคัญกับการพัฒนาในด้านที่มีค่าความต้องการจำเป็นสูง ได้แก่ ด้านโครงสร้างสนับสนุน ด้านชุมชนกัลยาณมิตร และด้านภาวะผู้นำร่วม โดยจัดให้มีระบบการสนับสนุนทรัพยากร บรรยากาศที่เอื้อต่อการทำงานร่วมกัน และการสร้างภาวะผู้นำร่วมในทุกระดับ

2.3 แนวทางการพัฒนาที่ผู้วิจัยได้พัฒนาขึ้น ควรนำไป ทดลองใช้จริงในโรงเรียนขนาดเล็ก เพื่อติดตามผลปรับปรุง และขยายผลการดำเนินงานให้สอดคล้องกับบริบทและความต้องการของแต่ละโรงเรียนต่อไป

3. ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

3.1 ควรดำเนินการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) เพื่อพัฒนาแนวทางการจัดโครงสร้างสนับสนุนชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) ให้มีความเป็นรูปธรรมและสามารถนำไปใช้ได้จริงในบริบทของโรงเรียนขนาดเล็ก

3.2 ควรมีการวิจัยการนำแนวทางที่พัฒนาขึ้นไปทดลองใช้จริงในสถานศึกษา พร้อมทั้งมีการติดตามและประเมินผลอย่างเป็นระบบ เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึกในการปรับปรุงแนวทางและยืนยันประสิทธิภาพการดำเนินงาน

3.3 ควรขยายการศึกษาให้ครอบคลุมผู้มีส่วนได้ส่วนเสียอื่น ๆ เช่น ผู้ปกครอง ชุมชน และองค์กรภายนอก เพื่อพัฒนาแนวทาง PLC ที่ สนับสนุนการมีส่วนร่วมในวงกว้างอันจะช่วยส่งเสริมผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนและเพิ่มประสิทธิภาพโดยรวมของโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ.(2553). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติพ.ศ.2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่2) พ.ศ. 2545 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553 โรงพิมพ์องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์.
<https://www.moe.go.th>
- กระทรวงศึกษาธิการ./ (2560). แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560 – 2579. สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. <https://www.onec.go.th/index.php/page/view/Outstand/2532>
- ขวัญจิรา แดงทอง./(2565). /การศึกษาปัญหาการดำเนินงานชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุพรรณบุรี เขต 3 [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารการศึกษา สาขาวิชาการบริหารการศึกษา]. มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์. <https://shorturl.asia/YAuq2>
- จิราพร จำปาเทศ. (2565). การพัฒนาชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพครูในศตวรรษที่ 21 สำหรับโรงเรียนประถมศึกษา จังหวัดปทุมธานี [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารการศึกษา สาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษา]. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. <https://e-thesis.mcu.ac.th/thesis/4622>
- ชูชาติ แปลงล้วน. (2563). กระบวนการพัฒนางานวิชาชีพครูสู่ความเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพของกลุ่มเครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษาอำเภอเทิง จังหวัดเชียงราย. *วารสารสังคมศาสตร์และมานุษยวิทยาเชิงพุทธ*, 5(8),228-245. <https://so04.tci-thaijo.org/index.php/JSBA/article/view/242188/166426>
- ธนภูมิ มะลิกุล, พูนชัย ยาวีราช, ไพโรภ รัตนะชูวงศ์. (2564). แนวทางการบริหารจัดการชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพของโรงเรียนวาวีวิทยาคม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 36. *วารสารครุศาสตร์วิชาการ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย*, 7(2), 183-197. <https://so05.tci-thaijo.org/index.php/jeducru/article/view/254416/175780>
- ปราณี นาคทอง. (2565). กลยุทธ์การจัดการชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน [ดุชนิพนธ์ปริญญาโทบริหารการศึกษา สาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษา]. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. <https://e-thesis.mcu.ac.th/storage/wiQmfxudrDhi0Kx4s3G263Z5kWec4GrnscvWbbXB.pdf>
- สไบทิพ อุปละ, พูนชัย ยาวีราช, สุวดี อุปปินใจ. (2565). แนวทางการเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพของโรงเรียนราชประชานุเคราะห์15 (เวียงเก่าแสนภูวิทยาประชาสพ) สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 3. *วารสารครุศาสตร์วิชาการ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย*, 7(1), 106-119<https://so05.tci-thaijo.org/index.php/jeducru/article/view/254421/175410>
- สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. (2560). *รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช 2560*. สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร.
<https://web.parliament.go.th/assets/portals/7/files/constitution2560.pdf>

- สันติ สีลา, วิเชียร รุ้ยนิยง. (2564). แนวทางการส่งเสริมการเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดขอนแก่น. *วารสารวิชาการและวิจัย มหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ*, 11(2), 29-43 <https://so04.tci-thaijo.org/index.php/neuarj/article/view/246970>
- สุพิชา คณาโจด. (2566). การพัฒนาแนวทางการดำเนินงานกิจกรรมชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ ของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิจิตร เขต 21 [วิทยานิพนธ์ปริญญาโท สาขาการบริหารจัดการการศึกษา]. มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.
- สุรัตนา เครือชาลี. (2562). *สภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์และแนวทางการพัฒนาการดำเนินงานชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิจิตร เขต 21* [วิทยานิพนธ์ปริญญาโท สาขาการบริหารการศึกษา]. มหาวิทยาลัยนครพนม.
- DuFour, R. (2004). What is a professional learning community. *Educational Leadership*, 63(8):6-11. https://greengold.uvu.edu/edsc/3050/12R_clark/lessons/12/docs/professional_community.pdf
- DuFour, R. & Eaker, R. (1998). *Professional learning communities at work: Best practices for enhancing student achievement*. Bloomington, IN : Solution. Education Service. <https://www.scirp.org/reference/ReferencesPapers?ReferenceID=1214428>
- DuFour, R., Eaker, R. & Many, T. (2006). *Learning by Doing. A Handbook for professional learning communities at work*. Bloomington, IN : Solution Tree. <https://www.scirp.org/reference/referencespapers?referenceid=799995>
- Fullan, M. G. (2006). The future of educational change : System thinkers in action. *Journal of Educational Change*, 7(3): 113-122. <https://www.scribd.com/doc/251598412/fullan-jec-future-of-educational-change>
- Harris, J. & Muijs, S. (2005). *Professional and community : Perspectives on reforming urban schools*. Thousand Oaks, CA : Corwin Press.
- Hord, S.M, (2004). *Learning together, Leading together: Changing schools through professional learning communities*. New York : Teachers College Press. <https://www.scirp.org/reference/referencespapers?referenceid=2633014>
- Stoll, L. & others. (2003). *The effective executive*. New York : Harper and Row.